

Pécs Euroopan kulttuuripääkaupunki vuonna 2010

Kirjoittajana Anja Haaparanta, Pécs

(Artikkeli on julkaistu alun perin Suomi-Unkari -lehden numerossa 4/2008 hieman lyhyempänä versiona.)

Pécs2010, EKF – mitä ne sanovat suomalaisille? Tuskin paljonkaan. Pécsissä nämä lyhenteet näkyvät kaikkialla katukuvassa ja kuuluvat kaupunkilaisten elämään jo nyt. Siis: Pécs on vuonna 2010 Euroopan kulttuuripääkaupunki EKF (Európa Kulturális Fővárosa) yhdessä Essenin (ja koko Ruhrin alueen) sekä Istanbulin kanssa.

On kulunut jo yli neljä vuotta siitä, kun Unkarin kaupungit alkoivat valmistella hakemuksiaan. Kaikkiaan 11 kaupunkia tahtoi saada ensimmäisen unkarilaisen kulttuuripääkaupungin tittelin. Kaikki toiselle kierrokselle päässeet – Budapest, Debrecen, Eger, Győr, Miskolc, Pécs ja Sopron – olisivat yhtä hyvin ansainneet tulla valituiksi, mutta 19. lokakuuta 2005 saapui ilosanoma: Pécs voitti! Heti pantiinkin pystyyn keskustan Széchenyi-aukiolla kansanjuhla ilotulituksineen ja alettiin tehdä suuria suunnitelmia. Euroopan Unionin Ministerineuvostolta saatiin lopullinen vahvistus valinnasta marraskuussa 2006.

Pécsin kaupungin hakemuksen mottona oli Rajaton kaupunki. Näin halutaan esitellä muulle maailmalle Euroopan rajoilla sijaitsevan kaupungin kulttuuriaarteita ja samalla kulttuurin rajattomuutta. Pécs haluaa edustaa unkarilaista kulttuuria ottaen samalla vastaan eurooppalaisen ja koko maailman kulttuurin monimuotoisuuden kirjon.

Pécs on kulttuuriperinnön ja alati uutta luovan kulttuurin kaupunki. Roomalaisajalta 300-luvulta, jolloin kaupungin nimi oli Sopianae, ovat peräisin esikristillisen ajan ainutlaatuiset hautakammiot ja -kappelit, jotka vuonna 2000 pääsivät Unescon Maailmanperintöluetteloon. Vuonna 2007 valmistui suuri urakka, jossa useat niistä yhdistettiin käytävin toisiinsa. Niin on nyt yleisölle avoinna kiehtova maanalainen nähtävyys Cella Septichora, josta osaa peittää lasikatto nykyisellä maanpinnan tasolla.

Pécs on monikulttuurinen kaupunki, jossa on tunnistettavissa roomalaisen, turkkilaisen, saksalaisen, kroatialaisen ja unkarilaisen kulttuurin kerrostumat. Nykypäivänä kaupunkia voi pitää Unkarin tärkeimpänä saksalais-, kroatialais- ja romanikeskuksena. Kaupungissa toimii tälläkin hetkellä varsinaisen kaupunginvaltuuston ohella yhdeksän vähemmistövaltuustoa, jotka hoitavat seuraavien vähemmistöjen asioita: saksalaiset, romanit, kroatialaiset, serbit, bulgarialaiset, puolalaiset, kreikkalaiset, ukrainalaiset ja rusiinit.

Pécs on regionalismin kaupunki. Pécsissä on toteutunut Unkarin kaupungeista parhaiten ja laajimmin alueellisuuden ja hajakeskityksen periaate.

Pécs on kulttuurin alalla porttikaupunki, joka on avoinna Balkanin suuntaan ja niihin Euroopan osiin, jotka eivät vielä kuulu Euroopan Unioniin.

Edellä mainitut Pécsin luonnehdinnat kuuluivat olennaisesti kulttuuripääkaupunkihakemukseen. Hankkeen erityisiksi tavoitteiksi asetettiin kaupungin kehittäminen, aluekeskusroolin vahvistaminen sekä kulttuurin tukeminen ja kehittäminen. Hakemuksen peruspilareita olivat seuraavat laajat rakennushankkeet:

1. Konferenssi- ja konserttikeskus
2. Kirjasto- ja tietokeskus
3. Zsolnayn kulttuurikortteli
4. ”Museokadun” rekonstruointi
5. Aukioiden ja puistojen elävöittäminen

Pécsistä on puuttunut varsinainen, kaupungin kuuluisan Pannon Filharmonikusok -sinfoniaorkesterinkin vaatimukset täyttävä konserttisali. Siksi **konferenssi- ja konserttikeskuksen** saaminen kaupunkiin on tärkeää. Pinta-alaltaan yli 11 000 neliömetrin keskuksen nimeksi valittiin lukuisista nimiehdotuksista OPUS2010. Konserttisalissa tulee olemaan 999 paikkaa. Lisäksi keskuksen tulee useita konferenssisaleja, joiden kokoa voi muunnella tarpeen mukaan. Mm. sinfoniaorkesteri saa oman harjoitussalin ja toimistotilat.

Keskus rakennetaan Budapestiin suuntaan vievän pääväylän ja rautatien välille. Pécsissä on varauduttava rakennustöissä yllätyksiin ja tietenkin ensin arkeologisiin kaivauksiin. Tuoreen sensaation aiheuttivat rakennusalueen löydöt roomalaisajan hautausmaasta sekä senaikaisten rakennusten jäänteet. Aluehan on noin kilometrin päässä muinaisen Sopianan keskustasta. Löytöjen ei sanota estävän tai viivästyttävän rakennustöitä, jotka pääsevät vauhtiin keväällä 2009. Mikäli myöhemmin tulee esiin todella merkittäviä löytöjä, ne luvataan tietenkin säilyttää asianmukaisesti ja saattaa paikalla yleisön nähtäväksi.

Konferenssi- ja konserttikeskuksen läheisyyteen on suunniteltu 13 000 neliömetrin **Lounais-Unkarin aluekirjasto- ja tietokeskus**. Sen nimeksi valittiin äskettäin Kaptár (mehiläispesä). Nimi kuvaa keskuksen ydintä: lasten, opiskelijoiden ja kaikenikäisten kaupunkilaisten aktiivista, elävää kokoontumispaikkaa. Keskuksen muuttaa Pécsin kolme tärkeintä kirjastoa: kaupunginkirjasto, lääninkirjasto ja yliopiston pääkirjasto sekä myös yliopiston valtio- ja oikeustieteellisen sekä taloustieteellisen tiedekunnan kirjastot. Nämä täyttävät kolme kerrosta, ylimmässä on tilat musiikkikirjastolle. Kaksi lähinnä yliopiston käyttöön tarkoitettua 200 hengen luentosalia, 150 hengen konferenssisali, näyttelytilat, kirjakauppa, kahvila ja lastenkirjasto palvelevat monipuolisesti keskuksessa vierailevia. Tiedettä ja tutkimusta varten valmistuu yliopiston tutkimuskeskus ja erillisiä tutkijanhuoneita.

Merkittävin ja kallein hanke on **Zsolnayn kulttuurikortteli**, jonka kustannusarvio on 12,7 miljardia forinttia. 1850-luvulla perustetun kuuluisan Zsolnayn posliinitehtaan alueelle suunnitellaan laajaa kulttuurikeskusta, jonka pinta-alaksi tulee noin 41 000 neliometriä. Posliinitehdas jatkaa toimintaansa, mutta suurin osa rakennuksista saa uuden tehtävän ja uuttakin rakennetaan. Kortteli tulee jakautumaan neljään eri osaan.

- Taidekortteli: Tehtaan vanhimmissa ja kauneimmissa, keramiikkakoristeisissa rakennuksissa saa paikan Zsolnayn perhettä ja tehtaan historiaa esittelevä näyttely, johon tulee mm. Amerikasta Pécsiin takaisin siirtyvä Zsolnay-harvinaisuuksia sisältävä Gyugyi-kokoelma. Lisäksi valmistuvat jugendtyylinen taiteilijakahvila, käsityöläiskuja ja vierashuoneita.
- Luova kortteli: Entisen pyrograniittitehtaan tilat ja ympäristö heräävät eloon, kun nykytaiteilijat saavat sieltä työ- ja näyttelytiloja. Kortteliin muuttavat myös kaupungin nuorisokeskus, joka saa 400-paikkaisen teknisesti hyvin varustetun konserttisalin, sekä yliopiston elokuvatieteen ja musiikkitieteen laitokset.
- Perheiden ja lasten kortteli: Uudistettavaan DOZSO-kulttuuritaloon muuttava Bóbitanukketeatteri on korttelin tärkein laitos. Sen ohella saadaan mm. leikkikenttä, ulko-teatteri ja Budapestin Ihmeiden palatsia muistuttava interaktiivinen näyttely. Aiemmista suunnitelmista poiketen myös vaihtuvia näyttelyitä tarjoavaa suurta taidehallia varten rakennetaan täysin uusi 1000 neliön kokonaisuus, jota johtaa Pécsin Galleria.
- Yliopistokortteli: Pécsin yliopiston taiteiden tiedekunta saa tilat Zsolnay-kompleksin läheltä, valtakadun eteläpuolelta. Sinne siirtyvät siten kuvanveistoa, keramiikkaa ja maalausta opiskelevat uusiin eurooppalaistason tiloihin.

”**Museokadun rekonstruointi**” merkitsee Unkarin suurimman yhtenäisen museokokonaisuuden infrastruktuurin nykyaikaistamista ja koko kadun täydellistä uudistamista. Tunnelmallisella kadulla sijaitsevat mm. äskettäin uudistettu Zsolnayn museo ja nyt uudistettavat Vasarelyn museo, Modernin unkarilaisen taiteen museo ja Endre Nemes -museo.

Aukioiden ja puistojen elävöittäminen – yli 70 aukiota ja 600 000 neliometriä. Tarkoituksena vähentää autoliikennettä ja helpottaa jalankulkijoiden ja pyöräilijöiden liikkumista. Torit ja aukiot pyritään saamaan viihtyisiksi kaupunkilaisten yhteisiksi olohuoneiksi, joilla järjestetään runsaasti erilaisia tapahtumia. Ulkokahvilat ja -ravintolat, samoin erilaiset ulkomyyntipisteet saavat pysyvät paikat.

Huomattavin uudistus koskee keskikaupunkia, jonka halki – aina kolmeen edellä esiteltyyn uuteen keskukseen saakka – johtaisi uusi, yhtenäinen, viihtyisä kävelykatuverkosto. Tarkoituksena on kaunistaa ja uudistaa myös mm. rautatieaseman ympäristö ja sen lähellä sijaitseva Domuksen pysäköintialue. Työt ulottuvat keskustan lisäksi muihinkin kaupunginosiin, joissa samalla tavoin parannetaan asukkaiden viihtyvyyttä ja siistitään asuinympäristöä.

Vuosi 2010 on tietenkin varsinainen pääjuhluvuosi, mutta tietä siihen on pohjustettu teemavuosien kautta. Vuotta 2007 vietettiin *koulutuksen vuotena*, jonka aikana korostettiin opetusta ja tiedon ja kulttuurin välitystä sekä myös opiskelun, eli tiedon vastaanoton, ongelmia ja niiden ratkaisuja. Tuolloin painotettiin myös edellytysten luomista elinikäiselle oppimiselle.

Vuosi 2008 on ollut *ympäristö- ja terveyskulttuurin vuosi*. Erityistä huomiota on saanut kaupungin ”Ekokaupunki – ekoympäristö” -ohjelma. Kaikki kaupunkilaiset on pyritty saamaan

tietoisiksi ympäristönsuojelusta ja terveellisistä elämäntavoista, jotta syntyisi myös näkyviä tuloksia.

Vuodesta 2009 tulee *kirkollisen kulttuurin* vuosi. Pécsin piispanistuin viettää silloin 1000-vuotisjuhlaansa, sillä se perustettiin jo vuonna 1009. Suunnitteilla on mm. kirkkomusiikkifestivaali ja kansainvälinen urkukilpailu. Pécs ei ole ainoastaan katolisen kirkon keskus, vaan monet muutkin kirkkokunnat toimivat siellä sovussa ja yhteistyössä.

Marraskuussa 2008 on valmistunut kulttuuripääkaupunkiprojektin uusi markkinointistrategia, jonka tarkoituksena on tehostaa pécsiläisille suunnattua tiedotusta ja saada heidät tuntemaan hanke omakseen, kaikkia kaupunkilaisia koskevaksi. Joulukuussa ilmestyy uusi, hankkeesta kokonaiskuvan antava julkaisu. On myös hahmoteltu strategiaa, jolla Pécsiin houkutellessaan turisteja lähialueilta, muualta Unkarista ja ulkomailtakin.

Helmikuussa 2009 julkistetaan vuoden 2010 kulttuuriohjelmisto, joka tulee tarjoamaan runsaasti myös ulkomaalaisia kiinnostavia tapahtumia, näyttelyjä ym. kulttuurin kaikilla aloilla. Jo nyt kulttuuritapahtumat ovat huomattavasti lisääntyneet, ja tarjonta vain kasvaa. Johdantona vuoteen 2010 olemme jo saaneet kuulla kaksi huippukonserttia: elokuussa 2007 José Carreras ja kesällä 2008 Plácido Domingo lauloivat monituhantiselle yleisölle.

Kulttuuripääkaupunkipäätöksen ensimmäisenä vuosipäivänä 13. marraskuuta 2007 avattiin Széchenyi-aukion laidalle vastapäätä kaupungintaloa projektin päivittäin avoinna oleva tiedotuskeskus CsézyényiTér, jonne kenen tahansa on helppo poiketa kyselemään ja tietoja saamaan.

Tervetuloa siis Pécsiin, joko vuonna 2010 tai jo sitä ennen! Vain parin tunnin matka Budapestistä ja olet jo Välimeren tunnelmissa: viinitarhat kaupungin yläpuolella Mecsekin rinteillä, keskustan kapeat, rauhalliset ja mennyttä aikaa huokuvat kadut, elämää sykkivät kävelykadut, Tuomiokirkkoaukion vehreä puisto kastanjapuineen. Kaikkialla ympärillä näkyy historia, etenkin roomalais- ja turkkilaisajan muistot, jotka ovat olennainen osa tätä 2000 vuotta vanhaa kaupunkia. Pécsin viehätystä ei voi selittää, jokaisen on se itse koettava ja löydettävä sen salaisuus.

Vuoden kuluttua olemme jo aivan Pécsin kulttuuripääkaupunkivuoden kynnyksellä. Me Pécsissäkin odotamme sitä malttamattomina. Miltähän kaupunki näyttää silloin? Miten rakennusprojektit ovat edenneet? Miten vuosi 2010 aloitetaan? Kaiken ei ole luvattukaan valmistuvan heti vuodenvaihteeksi, mutta valmistuvan varmasti vuoden aikana.

Voinen jo luvata silloin uusia, tuoreita kuulumisia.

Lisätietoja: mm. Kulttuuripääkaupunkihankkeen www-sivut (www.pecs2010.hu) ja Pécsin kaupungin kotisivut (www.pecs.hu)

